

V této kapitole představujeme vybraná zjištění týkající se výuky čtení. Nejprve porovnáme připravenost žáků na výuku čtení při nástupu do prvního ročníku v různých zemích a poté se zaměříme na činnosti, metody a pomůcky, které využívají učitelé při výuce čtení ve 4. ročníku.

Připravenost žáků na výuku čtení

K posouzení toho, zda žáci nastupují do školy vybaveni dovednostmi, které jim mohou usnadnit počátky výuky čtení, využívá šetření PIRLS ukazatele vycházející z odpovědí rodičů a ředitelů škol. Rodiče měli na čtyřstupňové škále ohodnotit, jak jejich dítě zvládalo při nástupu do první třídy určité činnosti související se čtením a psaním (rozpoznat většinu písmen, přečíst některá slova, přečíst věty, přečíst příběh, psát písmena, napsat některá slova). Ředitelé měli odhadnout, kolik žáků jejich školy ovládalo tyto dovednosti při nástupu do první třídy.

Z odpovědí rodičů byl vytvořen ukazatel *počátečních čtenářských dovedností*, podle něhož byli žáci rozděleni do tří skupin na základě toho, jak tyto čtenářské dovednosti ovládali – *velmi dobře*, *poměrně dobře a špatně*. Tabulka 5.1 ukazuje procentuální podíly žáků v jednotlivých skupinách a jejich průměrné výsledky ve 4. ročníku. V České republice ovládalo počáteční čtenářské dovednosti velmi dobře 22 % žáků, špatně je ovládalo 44 % žáků, což zhruba odpovídá průměru zemí uvedených v tabulce. Úroveň zvládnutí počátečních čtenářských dovedností souvisí se zaměřením předškolního vzdělávání v jednotlivých zemích a nemusí podmiňovat celkovou úspěšnost jejich žáků po čtyřech letech školní docházky. Například v Irsku či Singapuru ovládala uvedené dovednosti velmi dobře polovina nebo více nastupujících školáků, jiné velmi úspěšné země (Rusko, Hongkong, Finsko) mají výrazně nižší podíl těchto žáků.

Porovnáním průměrných výsledků žáků s nejnižší a nejvyšší úrovní zvládnutí počátečních čtenářských dovedností v rámci zemí lze zjistit, jak velký vliv má v dané zemi míra osvojení počátečních čtenářských dovedností na pozdější úroveň čtenářské gramotnosti. V Belgii, Izraeli nebo Rakousku je rozdíl mezi průměrným výsledkem první a třetí skupiny žáků relativně malý. To znamená, že úroveň čtenářské gramotnosti žáků po čtyřech letech školní docházky není příliš ovlivněna tím, jak dobře žáci uměli číst a psát při nástupu do první třídy. Naopak v zemích, jako je Singapur, Bulharsko, Irsko nebo Hongkong, je úroveň čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku silně podmíněna jejich počátečními čtenářskými dovednostmi. Vynikající výsledky těchto zemí jsou do značné míry dány tím, že se zde řada žáků naučí základům čtení již v předškolním věku. Děti, které základy čtení včas neovládou, však později za ostatními hodně zaostávají.

Příkladem země s efektivní výukou čtení je Maďarsko, kde před nástupem do první třídy ovládá počáteční čtenářské dovednosti jen málo žáků, ale ve 4. ročníku dosahují všechny skupiny velmi dobrých výsledků. Také v České republice měly všechny skupiny žáků relativně dobré výsledky s malým rozdílem 30 bodů mezi žáky s velmi dobrou a špatnou úrovní počátečních dovedností. Pro zvýšení úrovně čtenářské gramotnosti se proto nezdá být účelné cíleně rozvíjet základy čtení a psaní v předškolním věku, ale spíše posílit výuku čtení s porozuměním na prvním stupni základní školy.